

Izlaganje znanstvenog suradnika Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu dr. sc. Roberta Skenderovića na predavljanju Zbornika radova međunarodnoga znanstvenog skupa „Identitet bačkih Hrvata“ (Zagreb, 27. i 28. studenoga 2008. godine) u izdanju Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba i Hrvatskog akademskog društva iz Subotice, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, 23. rujna 2011. godine.

Poštovane dame i gospodo! Dragi bački Hrvati! Dragi prijatelji bačkih Hrvata!

Prije svega, pozdravljam vas u moje osobne ime i u ime ravnateljice Hrvatskog instituta za povijest, dr. Jasne Turkalj koja od početka svoga mandata podržava naše napore da uspostavimo znanstvenu suradnju sa znanstvenicima iz Vojvodine.

Moram naglasiti da mi je izuzetna čast i zadovoljstvo što večeras u ovoj prelijepoj Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici možemo predstaviti zbornik znanstvenog skupa „Identitet bačkih Hrvata“.

Najljepše zahvaljujem predstavljacima vlč. Andriji Anišiću i prof. Mariju Bari što su tako lijepim riječima predstavili sadržaj zbornika.

Ja bih želio nešto više reći o samome skupu koji je 2008. godine održan u Zagrebu i o mojem viđenju važnosti toga skupa i zbornika koji danas predstavljamo.

Inicijativu za organiziranje znanstvenog skupa dao je dr. Ante Sekulić, a tadašnji ravnatelj Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, dr. Stjepan Matković, odmah ju je prihvatio. Meni je pripao zadatak da organiziram skup i moram priznati da je za mene to bio velik izazov. Dio financijskih sredstava dobili smo od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. Na sreću, podršku za održavanje skupa dobio sam i od gospođe Danire Nakić, tadašnje ravnateljice Hrvatske matice iseljenika, pa se i ta institucija uključila kao suorganizator.

Prilikom organiziranja skupa vodio sam se idejom da je potrebno okupiti prave stručnjake, znanstvenike i one koji se ne bave znanošću kao svojim primarnim pozivom, ali imaju zapažene znanstvene radove i mogu se smatrati stručnjacima u određenim temama relevantnim za istraživanje identiteta bačkih Hrvata. Tako sam došao do dvadesetak osoba iz Hrvatske, Vojvodine i Mađarske, koji su se gotovo svi odazvali pozivu na skup, a većina je kasnije i predala svoje priloge koji su objavljeni u ovome zborniku koji večeras predstavljamo.

Do danas je održano nekoliko znanstvenih skupova o kulturno-povijesnoj baštini bačkih Hrvata. Ti su skupovi uglavnom bili vezani uz neku obljetnicu, poput skupa povodom 300-te godišnjice preseljenja franjevaca i puka iz Gradovrha u Bač (održanog 1987.), ili uz neku osobu kao što je bio skup o dr. Josipu Andriću (održan 1969.) i skup o biskupu Lajči Budanoviću (održan 2003. godine). Stoga sam u početku, kada se trebalo odlučiti o temi znanstvenog skupa, sumnjao da je sam naziv „Identitet bačkih Hrvata“ možda malo pretenciozan, kao da se očekuje da na tome

skupu damo sve odgovore i otkrijemo neku „konačnu istinu“ o Hrvatima u Bačkoj. Međutim, vrlo sam brzo shvatio da je takav skup potreban, da je zapravo potrebno jednom napraviti i jedan presjek dosadašnjih znanstvenih istraživanja o povijesti, jeziku, kulturi pa i sadašnjem društvenom položaju bačkih Hrvata. Uostalom, povijesne se sinteze i rade s namjerom da se vidi dokud se došlo sa znanstvenim istraživanjima i da se na temelju toga mogu odrediti buduće znanstveno-istraživačke teme.

Samo okupljanje na znanstvenom skupu bilo je velik događaj jer su se po prvi puta svi oni koji se iz različitih aspekata bave identitetom bačkih Hrvata mogli međusobno susresti i čuti druge diskurse, druge znanstvene pristupe o zapravo istoj znanstvenoj temi. Tako smo već u početku uspjeli napraviti jedan interdisciplinarni forum, sasvim sigurno vrhunski kvalificiran za odgovore na brojna znanstvena pitanja vezana uz identitet bačkih Hrvata. Sudionici skupa bili su službeno primljeni i u Hrvatskom saboru na svečanom ručku na kojem nas je pozdravio dr. Petar Selem, predsjednik Saborskog odbora za obrazovanje, znanost i kulturu.

Na skupu je nestao i moj drugi strah da će znanstvene teme biti previše heterogene, da se neće međusobno dovoljno dodirivati i da stoga neće postojati mogućnost pravih znanstvenih rasprava. Međutim, sam skup i zbornik dokazuju da je takav pristup zapravo izuzetno potreban, da istraživanja iz područja drugih znanstvenih disciplina mogu biti inspirativna znanstvenicima za njihove vlastite radove i da upravo tako dolazimo do bogatog mozaika različitih tema i pristupa koji doista na najbolji način prikazuju bogatstvo identiteta bačkih Hrvata.

Tako vjerujem da su uspjesi održanog skupa i objavljivanja ovog zbornika višestruki. Kao što sam napisao u predgovoru, posebno sam ponosan na to da je zbornik objavljen u suizdavaštvu Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba i Hrvatskog akademskog društva iz Subotice. Time se i na simboličkoj razini pokazuje uspostava prekogranične institucionalne suradnje na znanstvenom istraživanju identiteta bačkih Hrvata, koja bi i ubuduće trebala biti plodonosna. U toj mreži prekogranične suradnje sada imamo i izvrstan Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata koji svakako treba još više ojačati. Naravno, nadam se da će u budućnosti znanstvena suradnja ići i prema drugim znanstvenim i visokoškolskim institucijama, među kojima bih posebice želio vidjeti Filozofski fakultet u Novom Sadu.

Hrvatski nacionalni identitet imao je kroz povijest svoje uspone i padove, baš kao i mnogi drugi. Tijekom srednjeg vijeka Hrvati su osnovali snažnu državu koja se prostirala od Jadranskog mora do Drave na sjeveru, a svoje je središte imala u Dalmaciji. Međutim, kasniji događaji, posebice osmanlijska osvajanja, doveli su do toga da se hrvatski identitet u vrijeme najmasovnijeg doseljavanja bunjevačkih Hrvata u Bačku zadržao samo u uskom pojasu današnje sjeverozapadne i jugozapadne Hrvatske. U ranom novom vijeku, tijekom 17. i 18. stoljeća, hrvatsko ime je označavalo uglavnom ljude iz kajkavskih županija središnje Hrvatske. U ostalim krajevima koristili su se regionalni nazivi Dalmatinac i Slavonac, a onda i subetnički Bunjevac i Šokac. Tako je došlo do apsurdne situacije da su Hrvati u Dalmaciji, središtu srednjovjekovnog hrvatstva,

gotovo zaboravili na svoj hrvatski etnički identitet i da su se pretežito počeli nazivati regionalnim dalmatinskim imenom. Uz to treba istaknuti da je posebice velika povijesna zagonetka kako je onda među bačkim Hrvatima prevladalo bunjevačko ime. Primjerice još je 1786. godine mađarski geograf János Mátyás Korabinszky zapisao da su u Subotici pored Mađara i Srba živjeli i Dalmatinci i Hrvati. Korabinszky kasnije spominje i bunjevačko ime, ali ne kao prevladavajuće ime među bačkim Hrvatima. Poznato je iz povijesnih izvora da bunjevačko ime zauzima primat tek u 19. stoljeću i da se u stvari radilo o nastojanju da se održi suživot s Mađarima i Srbima koji su se izrazito protivili hrvatskom imenu.

I drugi radovi u ovome zborniku doprinose razumijevanju toga višestrukog hrvatskog identiteta u kojem su se hrvatstvo, slavonsstvo i dalmatinstvo međusobno prepoznavali kao tri identiteta koji u osnovi čine jedan zajednički. O tome svjedoči i samo ime hrvatske države iz tih vremena „Trojedna Kraljevina Hrvatska, Slavonija i Dalmacija“ u kojem „trojedno“ pokazuje temeljnu povezanost i jedinstvo tih identiteta. Nacionalna integracija pod hrvatskim imenom teško se provodila zbog brojnih razloga, prvenstveno zbog otpora susjednih nacija. Iz te perspektive treba gledati i na čin izjašnjavanja hrvatstva kao politički čin pojedinca, čin koji je u Bačkoj bio hrabar i u razdoblju do 1918. i u razdoblju od 1918. do 1941. i u razdoblju od 1941. do 1945. i u razdoblju od 1945. do 1990., a možda najhrabriji u razdoblju od 1990. do 2000. godine.

Povijesna istraživanja pokazuju da su u svim povijesnim razdobljima bački Hrvati poštovali državu u kojoj su živjeli i da su bili spremni živjeti kao aktivni, produktivni, miroljubivi građani, ali su za uzvrat tražili pravo na očuvanje vlastitog etničkog i kulturnog identiteta. Velika pogreška i nezrelost mnogih vlasti koje su vladale Bačkom i Suboticom bila je u tome što one nisu prepoznavale te kvalitete i dobronamjernost bačkih Hrvata. Zbog toga su mnogi bački Hrvati bili prisiljeni otići, a treba istaknuti da su među njima bili i vrhunski liječnici, profesori i drugi stručnjaci koji i danas nedostaju Subotici i Bačkoj. Vjerujem da su u Srbiji, Vojvodini i u samoj Bačkoj ipak stupila druga vremena, da su sadašnje vlasti svjesne tih činjenica i da će bački Hrvati u budućnosti moći nesmetano izražavati svoju nacionalnu pripadnost, bez potrebe skrivanja iza raznih neopredijeljenih, regionalnih ili subetničkih identiteta, na dobro i korist svih građana.

Na kraju zahvaljujem organizatoru ove promocije Hrvatskom akademskom društvu što je omogućilo ovu doista svečanu promociju u Gradskoj kući u Subotici. Moje je veliko zadovoljstvo što sam bio tajnik znanstvenog skupa i urednik zbornika, pa sam na taj način osobno mogao vama, mojim bačkim Hrvatima dati skroman prilog u vašoj borbi za očuvanje vlastitog identiteta. Naravno, moram napomenuti da sve eventualne pogreške i propuste u izdavanju zbornika preuzimam na svoju dušu. Ipak, vjerujem da će svi čitatelji u zborniku naći puno zanimljivih činjenica koje svjedoče o bogatstvu identiteta bačkih Hrvata i da će ovaj zbornik biti poticaj za neke još bolje buduće skupove i buduće zbornike. Zahvaljujem!

Robert Skenderović

Dokument preuzet s portala www.zkvh.org.rs.